

ТВОРЧИСТЬ ЄВДОКІЇ РОСТОПЧИНОЇ У ДОСЛІДЖЕННЯХ КРИТИКІВ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

У статті проаналізовано специфіку рецепції видатним вченим О. І. Білецьким творчості забутої письменниці першої половини XIX століття – Євдокії Петрівни Ростопчиної. Дана загальна характеристика творчому доробку письменниці; з'ясовано основні тенденції сюжетних ліній поетичних та прозових творів. На основі дослідження О.І. Білецького «Епизод из истории русского романтизма. Русские писательницы 1830 – 1860-х годов» показані історичні та суспільні передумови розвитку письменниці, встановлено чинники, що вплинули на творчу діяльність Є. Ростопчиної, досліджено творчі зв'язки та літературні традиції, що відбилися у творчості Є. Ростопчиної, простежено ідейно-тематичну і жанрову еволюцію творчості забутої письменниці.

Ключові слова: жінки-письменниці, вірш, творчість, мотив, літературна діяльність.

Постановка проблеми. Початок XIX століття характеризується стрімкою появою у літературі жінок-письменниць, однією з яких письменниць є Є. Ростопчина. На жаль, не вся інформація про життя та творчий доробок письменниці збереглася. Тому неабиякий інтерес викликають праці дослідників, які приділяли увагу творчості Є. Ростопчиної. Серед них чи не найвагомішою є праця О.І. Білецького – відомого літературознавця, який не оминув увагою в своїх дослідженнях творчість жінок-письменниць та поетес. Зацікавлення жіночою творчістю переросло у велику наукову працю – розвідка “Эпизод из истории русского романтизма. Русские писательницы 1830 - 1860-х годов” [Эпизод], яка була викладена у 1918 році на 30 сторінках. Щоправда, пізніше О.І. Білецький доповнив та удосконалив її. Знаходиться цей рукопис у Відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, фонд № 162. Специфіка рецепції вченим О. І. Білецьким творчості Є. Ростопчиної наразі не висвітлена належним чином, що вказує на актуальність проблеми з огляду на необхідність дослідження історичних та суспільних передумов розвитку письменниці, встановлення чинників, що вплинули на її творчість тощо.

Актуальність статті визначається також дедалі зростаючим інтересом критиків та літературознавців до творчої спадщини жінок-письменниць, а розуміння особливостей так званої “жіночої літератури” та “другорядних письменниць” неможливе без дослідження їхніх джерел та основних тенденцій розвитку не тільки літератури, а й суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному літературознавстві творчість жінок-письменниць 1830 – 1860-х рр., особливо забутої письменниці пушкінської епохи – Євдокії Ростопчиної не досліджено належним чином. У працях В. Ходасевича [9], Т.Н. Щокіної [12], Л. Третьякової [7] оминається низка важливих проблем творчості, зокрема, не в повній мірі розкрито теми та сюжети творів, належним чином не встановлені історичні та суспільні передумови виникнення жіночого письменства, саме у рецепції О.І. Білецького.

Мета статті - дослідити творчість забутої письменниці Є.П. Ростопчиної на основі аналізу етапів її життєвого та творчого шляху на початку XIX століття та, базуючись на дослідницькій роботі О.І. Білецького, простежити основні шляхи становлення Є. Ростопчиної як письменниці пушкінської епохи, що дасть можливість встановити життєвий, та особливо творчий шлях забутої письменниці пушкінської епохи.

Виклад основного матеріалу. Є. Ростопчина – відома поетеса початку XIX століття, проте, на жаль, в наш час незаслужено забута. Життєвий та творчий шлях поетеси цікавий та різнобарвний, тому, на наш погляд, вона заслуговує на увагу. Ростопчина походила із роду Сушкових, які займалися літературознавством. Один із її учителів був професор С.Є. Раїч, відомий у літературних колах, і не виключено, що саме він був “пестуном первых

литературных опытов поэтессы” [2]. Це свідчить про те, що Євдокія отримала хорошу освіту. Рідні не хотіли, щоб юна Додо, як її називали вдома, займалася літературою і лише після заміжжя “ей удалось отдаться своему призванию, и с половины 30-х годов она становится в литературных кругах величиной, все более и более известной” [2].

Ростопчина відносить себе до членів Пушкінського кола, але, на думку О.І. Білецького, такі факти не підтверджуються, оскільки кружок “в момент расцвета ее дарования уже распался” [2]. Покровителем Ростопчиної на поприщі літератури вважають кн. П.А. В'яземського, тому О.І. Білецький зазначає “некоторое влияние кн. П. Вяземского на Ростопчину” [2]. Після нього “главным покровителем ее таланта оказался Плетнев, открывший стихам ее широкий доступ в свой “Современник” [2]. Однак М. Файнштейн зазначає, що Ростопчина не сама відносить себе до “пушкінської плеяди”, а це роблять за неї критики [8, с. 88]. “Я вспоминала, что принадлежу сердцем и направлениями не нашему времени, а другому, благороднейшему – пишущих не из видов каких, а просто от избытка мысли и чувства” [6, с. 297]. І. Киреевський вбачає у Ростопчиній одну із видатніших поетес “Вы слышали об одном из самых блестящих украшений нашего общества, о поэте, которой имя, несмотря на ее решительный талант еще не известно в нашей литературе” [3, с. 126].

На думку О.І. Білецького, початок 40-х років вважається розквітом творчості Є. Ростопчиної. Проте М. Файнштейн приходиться до висновку, що “к концу 30-х годов мастерство Ростопчиной достигло наибольшего расцвета” [8, с. 92].

Критики при дослідженні творчості Ростопчиної намагалися “найти и указать именно женский оттенок в ее стихах. Шевырев находит его в лирике чувства, выливающейся в форму поэтического размышления, <...>. Плетнев <...> находит это – женское – в полном слиянии поэзии с жизнью” [2]. Проте В. Белінський вважає, що “именно элемент рассуждения – посторонняя примесь в женских стихах” [2]. Шевириков, аналізуючи творчість поетеси, зазначає, що її твори “представляют по большей части поэтические размышления о разных впечатлениях женской души” [6, с. 179]. На думку В.Ф. Ходасевича, в Ростопчиній “... поэт жил в ней, питаясь ее женскими чувствами, мечтаемый рай бытия вырастал из корней быта” [10, с. 225]. Таким чином, Ходасевич вважав Євдокію домашньою поетесою, тобто у творах, які вона писала, відображено її власні враження та відчуття. Такої ж думки притримуються І. Поплавська та Н. Шумиліна. Вони зазначають, що “преображенное единство женщины и поэта, сплав женского мировосприятия с художественным началом” [5, с. 19]. Плетнев вбачає у поезії Ростопчиної поєднання особистих відчуттів поетеси, адже вона “не чуждается ничего земного и сочувствует всему небесному” [4, с. 8]. Отже, власні відчуття душі та серця поетеси надихали її на створення поетичних творів, які передавали всю повноту переживань жінки-поета.

Однак при всій похвалі творів Ростопчиної, виділяють і деякі недоліки:

- 1) “неуместные эпиграфы к каждому стихотворению” (Греч) [2];
- 2) вважається “салонною поетесою” [1, с. 460].

Вона багато подорожує за кордон: до Італії, Австрії, Франції. Саме після повернення Ростопчиної в Росію, на думку О.І. Білецького, починається другий період її творчості. “Период, когда она стала гораздо чаще выступать в печати, гораздо ближе подошла к интересам и отношениям жизни литературных кругов и в то же время период довольно быстрого увядания ее поэтических лавров” [2]. Другий період творчості характеризується “не только в писании лирических стихотворений, сколько в писании произведений в драматической и эпической форме” [2]. Саме тоді відбувся підйом поезії на громадянські теми.

Слід зазначити, що до неї як до поетеси, так і до людини ставилися не однозначно. Хоча на початку творчої діяльності, Ростопчина “встречавшая почти единодушные похвалы, не нашла для себя в критике ничего, кроме издевательства и осуждений, с ее точки зрения вовсе не мотивированных” [2]. Але що ж стало причиною таких змін?

Причинами, на наш погляд, по-перше, могло бути не сприйняття Ростопчиної як “словянофілами” так і “західниками”. “В глазах западников <...> она – литератор 30-40-х годов, славянофильствующая Погодино - Шевыревского толка: славянофилы ее чуждаются, и ей самой неприятны” [2]. По-друге, на думку О.І. Білецького, “дело в некоторых перемещениях, <...> завершавшихся в литературном мире к началу 50-х годов” [2]. На наш погляд, непорозуміння Ростопчиної з новими літературними течіями також вплинули на ставлення до неї. Ростопчина не сприймала нову літературну течію з причини нерозуміння творчості її представників, адже “произведения натуральной школы не потому только заслуживают осуждения, что у них – низкие герои, смешные карикатуры, вялая проза: нет, худо то, что произведения эти безнравственные, что писатели эти не выполняют своего общественного долга, не учат добру” [2]. Звичайно, що це особиста думка поетеси, але не сприйняття авторів не дає змоги їй переступити через себе і йти в ногу з часом. О.І. Білецький вбачає у Ростопчиній істинну романістку, позаяк у неї з раннього періоду творчості присутній у творах сум за Італією; “эта тоска испытана и изображена почти всеми поэтами: она является одной из типических черт литературного течения эпохи” [2].

На думку О.І. Білецького, Ростопчина своїми творами намагається достукатися до людей вищих рангів. “Но могла ли понять старая критика тонкую иронию языка салонов?” [2], - запитує дослідник. Можливо, на наш погляд, саме заклик до впливових людей і дав можливість Белінському вважати Ростопчину “салонною поетесою”. “Ведь для того, что бы поразить на смерть салонные души, поэтесса должна была говорить с ними их языком, притвориться одною из них...” [2]. Але О.І. Білецький зауважує, що її розуміли лише Пушкін, Лермонтов та Жуковський “и за это пре вознесли некогда Ростопчину, и она этого стоила: разве не искусно выбрана и самая форма – холодная, экзальтированная, искусственная, в полной гармонии с содержанием” [2]. Таким чином, Ростопчина показувала душевні переживання світської дами, “говоря от ее лица, столь сатирически изображала” [2]. Вірші поетеси “являли собой протест общественному бесправью женщины. “Энергия чувств” и “грустные порывы” – так критика определила духовную поэзию Ростопчиной” [8, с. 90].

Таким чином, хоча Ростопчина була графинею, ставлення критиків до неї не залежало від цього звання. Майже весь час вона відчувала на собі їхній лихий погляд. Звичайно, що причину вони вбачали у небажанні Ростопчиної сприймати нову літературну течію – реалізм. Проте, на нашу думку, поетеса заслуговує на увагу уже тим, що вона повстала проти суспільства ствердженням своєї особистості, свого “я”.

О.І. Білецький вважає Є. Ростопчину представницею романтизму, “заблудившуюся в непонятных для него (романтизма) лабиринтах общественной мысли конца 40-50-х годов. Но этот романтический поэт был женщиной, и притом убежденной в необходимости развития в своем творчестве именно женских начал и особенностей” [2].

Основними чинниками, що вплинули на творчість Є. Ростопчиної, на думку О. Білецького, є такі:

- 1) “чрезвычайная начитанность в изящной литературе иностранной и русской” [2];
- 2) “общественное положение – светские знакомства и светские успехи” [2].
- 3) “впечатления ее путешествий” [2].

На наш погляд, саме вони відіграли визначальну роль у ставленні Ростопчиної як поетеси.

Щодо сюжетів творів Ростопчиної, то слід зазначити, що її героїням подобається читати, вони живуть у поетичному світі, “она достаточно указывает на это многочисленными эпиграфами, из поэтов французских, русских, немецких и английских, в изобилии рассыпанных перед ее стихами” [2].

О.І. Білецький зазначає схожість у віршах Ростопчиної та Деборд-Вальмор. Адже їхні твори “чаще всего выливаются в форму романса; песни” [2]. Саме в цьому, на думку дослідника, присутній вплив французької письменниці на Ростопчину. Серед

літературних вподобань, можна відмітити твори Байрона, Гюго, Гете, Шиллера, А. Шенье, Лермонтов присвятив їй вірш “Додо”. “Ее вкусы в русской литературе начинаются Жуковским, минует Батюшкова и в дальнейшем захватывает поэтов, с деятельностью которых она связывала свою” [2], тобто з “пушкінською плеядою”.

Однак О.І. Білецький все ж запитує: яке місце в російській літературі займає Є. Ростопчина? Отже, на його думку, “своими эпитафиями она пользуется только как интродукцией к собственным стихам; очень часто эпитафия дает ей тему, бывают случаи, когда все стихотворение представляет как бы распространение эпитафия и следовательно лишь вариацию на тему Пушкинских или еще чьих-либо стихов” [2]. Бачимо, що критик вказує поетесі на її запозичення тем для творів. Хоча, слід зазначити, що “редко встречаем у Ростопчиной случаи подражания или заимствования” [2]. Проте одночасно Білецький не заперечує факт запозичення поетесою тем у Пушкіна, Жуковського, Баратинського, особливо на початку її творчої діяльності. Таким чином, можна зробити висновок, що запозичення Ростопчина робила із творів старших колег і то в ранній період своєї творчої діяльності. Це пов’язано, на наш погляд, із тим, що вона до того як почати писати, читала їхні твори, тим самим наслідуючи і твори авторів-чоловіків. “Сопоставление отдельных стихов у Ростопчиной и у ее знаменитых современников можно сделать очень много” [2]. Можливо, таке запозичення і пояснює факт причетності Ростопчиної до Пушкінського кола? Але “вопрос решается не совпадениями /они могут быть и не случайны/, а сходством и связью в области обеих поэтик” [2]. Отже, на думку О.І. Білецького, схожість у творах може бути у будь-якого автора, не виняток і Ростопчина. Але що ж саме засвоїла вона від Пушкіна та його школи?

Як зазначає О.І. Білецький, термін “пушкінська плеяда” сприймається фігурально, але все ж таки спільне та відмінне між її представниками та Ростопчиною є:

1. “наиболее частым и самым разработанным метром у “пушкинцев” является ямб” [2], у Ростопчиної ж ранній період творчості характеризується змішаними віршами і лише з 40-х років “являются выдержанные пятистопные с рифмами ямбы” [2]. Від Жуковського вона успадкувала “пятистопным ямбом без рифм” [2], які використовує для написання епічних та описових творів. Такий стиль написання, на думку вченого, у Ростопчиної пояснюється тим, що “свои вдохновения она выражает обычно либо в форме лирического монолога-размышления, и тогда метр стиха меняется в зависимости от новых нахлынувших на нее чувств и мыслей; либо в форме песни-романа” [2], що притаманне і Жуковському.

Однак досліджуючи метр написання віршів Ростопчиною, О.І. Білецький приходять до думки, що у неї більше подібного із “Жуковским и Лермонтовым, чем с поэтами плеяды” [2].

Саме Жуковський міг надихнути своїми творами Ростопчину до використання “разнообразия в выборе метров и в строфических построениях” [2]. Проте О. Білецький не заперечує і той факт, що і Лермонтов міг запозичити стиль написання у Жуковського.

У Ростопчиної відсутні згадки про античну міфологію, також вона “не называет своих стихотворений элегиями, она не пишет таких стихотворных посланий, какими обмениваются между собой поэты плеяды” [2].

2. “Словесный материал, которым она пользуется, довольно отличен от языка Пушкина, Баратынского и других” [1]. Також у Ростопчиної майже не зустрічається “той “величавости” в стихотворной речи, которая так бросается в глаза в стихах Баратынского” [2]. О.І. Білецький зауважує, що для Ростопчиної характерні “неправильности речи, галлицизмы, неологизмы, случайно придуманные, созданные иногда как-будто лишь для того, чтобы уложить слово в размер – все это пестрит в ее стихах, очевидно, мало ее беспокоя” [2]. Від Баратинського вона запозичує використання “сложных эпитетов” [2].

3. Іноді Баратинський змінює суфікси у прикметників, щоб оновити слово, придати йому нове значення, у Ростопчиної теж можна зустріти таке, але лише “по-видимому, в целях простого сокращения слова” [2].

4. У Ростопчиної зустрічаються “неправильности языка и галлицизмы” [2], хоча “Пушкину “галлицизмы милы” в женской речи: но в собственных стихах и особенно в прозе он, как известно, с ними боролся. В прозе Ростопчиной их еще больше” [2].

5. Для “пушкінської плеяди” характерне “преобладание образов зрительных и пластических (осязательных)” [2], так і для Ростопчиної зорові образи не виняток.

Таким чином, із дослідження про причетність Ростопчиної до “пушкінської плеяди” випливає, що між ними більше розбіжностей, ніж подібностей. “Она научилась у них многому: но уже по самому свойству своей художественной природы она не могла бы быть одною из них. У нее гораздо более точек соприкосновения с русскими романтиками 30-х годов” [2].

Як зазначає О. Білецький, у Ростопчиної більше подібності із Лермонтовим, яку “неоднократно могли бы найти и указать и внешнюю, и внутреннюю связь” [2]. Одним із таких зв’язків-впливів є вірші релігійного характеру Лермонтова, а саме їхня композиція. Проте поетеса сприймає Лермонтова не так, як представниць “пушкінської плеяди”. В поезії Лермонтова та Ростопчиної подібне і “музыкальное начало” [1]. Адже для неї музика - “души любовь, источник многих ее вдохновений” [2]. Що ж їх поєднує?

а) по-перше, їхнє захоплення творчістю Байрона;

б) бажання отримати свободу, “тягостно жить одною мечтой, мечта должна слиться с действием, с действительностью, чтобы душа почувствовала себя счастливой” [2].

в) “как и у Лермонтова, лира Ростопчиной сразу настроена на мирный тон: <...> скорбь о своем одиночестве, <...> непонятливых и равнодушных людей” [2]. Скорбота – це душевна самотність Ростопчиної, нездійсненні мрії та втрачені надії.

г) “Поэзию Ростопчиной и Лермонтова роднила общность духовного склада” [8, с. 94].

Але, на думку О.І. Білецького, скорбота поетеси про нездійсненне уже не має в собі нічого “байроновского: это меланхолия, знакомая Жуковскому. <...>. Нельзя было бы утверждать, что “байроническая скорбь у Ростопчиной сменялось последовательно таким настроением: нет, они идут параллельно, оба настроения, переплетаясь иногда друг с другом” [2]. У Лермонтова “путь развития настроений был иной: антитезы глубже бороздили душу, резче выражались в поэзии” [2]. Його світогляд направлений не “только свету, людям, толпе, но и небу и Богу, с которым упорно это земное “я” ищет примирения” [2].

Проте між Ростопчиною і Лермонтовим є як подібність, так і різниця у творчості: по-перше, “Ее пессимизм иногда выливается в созвучный Лермонтову мелодии и речи <...>. Если Байрон и отозвался в ее душе, то отозвался по своему” [2]. Таким чином, душа Ростопчиної при всій смуті та розчаруванні все ж надіється на краще, “ее “огненная” душа при всей своей мятежности готова всегда на смирение и покорность, и Лермонтовский демонизм, хотя бы и налетный, ей чужд” [2]. По-друге, “в различии душевных организаций и в различии жизненных путей” [2]. Ростопчина ніколи не забуває, що вона жінка-поетеса і цим вона відрізняється від чоловіків-авторів. “Поэт-женщина и поэт-мужчина, не равны и в области сюжетов и тем, и в области выражения” [2]. По-третє, вони обоє шукають ідеалу, хоча і кожен свого. “Один – преисполненный идеалами героизма, несколько отвлеченного, но бурного, другая – ищущая во всех произведениях, <...> героя-мужчину, и не находящая его в современности – они не могли не сойтись в печали о современном им поколении” [2].

Отже, не сприйняття бездіяльності, пустоти та байдужості суспільства противні як Лермонтову, так і Ростопчиній. Але, на наш погляд, сприйняття суспільства, погляд на своє покоління у них відрізняється: Лермонтов хоче бачити його бунтівним, переповненим революційних та суспільних ідеалів, а Ростопчина намагається вказати на сприйняття жінки, її бачення не лише цілого суспільства, а і окремої особи. Вона також розкриває бездіяльність, але по відношенню до жінки. Тобто у Лермонтова боротьба відбувається за ціле та загальне, а у Ростопчиної воно носить більш конкретний та уособлюючий характер.

Щодо творчості Ростопчиної, то її вірші - “интимный дневник женщины. <...>. Она говорит в них прежде всего о самой себе: но поэзия и является ничем иным, как средством самопознания в образах, созданных словом и из слов” [2]. “Большая часть стихотворений – это апофеоз женской любви, часто неразделенной, томительной. Это лирика сердца, страдающего от ревности, невнимания, нечуткости и неискренности мужчин. Героиня Ростопчиной – нежное и слабое поэтическое создание, ищущее сочувствия и дружбы родных душ, но часто оскорбленная притворством и коварством “света” [8, с. 93].

Є. Ростопчина намагалася показати душу не суспільства, а саме жінки. “Поэтому женщина стоит в фокусе лучей ее вдохновения: это главная, если не единственная тема ее стихов и прозы” [2]. “Женщина – предмет эстетического любования ее поэзии, источник и связь ее поэтических мыслей и чувств” [2]. Отже, жінка-автор пише про жінок, про саму себе. Кому як не їй знати страждання та ширості почуттів жінки, її душевної болі та сподівань. Таким чином, для творчості Ростопчиної як жінки-поетеси характерна наявність великої кількості порівнянь та метафор. “Ни у одного поэта-мужчины любовь не занимает в лирике такого исключительного места, как у Ростопчиной. Для нее – в любви цель и смысл бытия женщины” [2].

Одним із головних образів творів Ростопчиної є протиставлення “жінка-чоловік” та “жінка-суспільство, світ”. “К изображению взаимоотношений между светом и женщиной сводится весь почти эпос Ростопчиной; против света направлен весь пафос ее негодования, все стрелы ее сатиры” [2]. Бачимо, що у співставленнях Ростопчиної жінка завжди сповнена надій та мрій, віри та любові. Світ, суспільство не сприймає жінку, яка повстала проти нього. Адже суспільство необдуманно та іноді навіть вбивчими перепонами могло зруйнувати життя “личности, стремящейся к свободному проявлению своего “я”; в глазах поэта-романтика свет – разновидность толпы вообще, толпы, восстающей на гения, ненавидящей героя...” [2].

Але ж до кого світ був таким жорстоким, як не до жінки? “Он (свет) коверкает ее воспитанием, он заставляет ее выбирать мужа не по велению сердца, а по указке чуждого ей расчета” [2]. Та попри несприйняття світом жінок мало хто із критиків та чоловіків-авторів заступилися за них.

Отже, Є. Ростопчина своєю творчістю намагалася достукатися до світу, вказати жінці дорогу, яка приведе її до очікуваних мрій та сподівань. І такий шлях Ростопчина бачить у любові до суспільства, світу, людей, до всього, що її оточує.

1856 рік був для Ростопчиної дуже плідним. Критика все ще засуджує її написані раніше вірші. Проте “тогда казалось ценным, что в этих стихах заявляет о себе женщина, что здесь она открывает читателю мир и явления под своим женским углом зрения” [2]. Отже, Ростопчина “думает по-женски, следовательно, ее стихотворения должны быть на случай, по поводу случая и для случая...” [2]. Таким чином, жінка може описувати лише власні переживання, засновані лише на жіночому сприйнятті ситуації. І таку відповідальність взяла на себе Є. Ростопчина. “Главная примета ее (Ростопчиной) поэзии – идейная пустота” [2]. Тобто жінка-поетеса не може описувати соціальні та суспільні теми, адже вона не здатна їх критично переосмислити, головне поле творчості для неї – це події з її власного життя, пережиті саме нею.

Для поетеси “самое святое и значительное в жизни женщины – ее чувство, любовь: и вот эту-то святыню ей приходится либо таить, либо душить и коверкать” [2]. Проте сама вона не стерпіла такої участі і заявила про себе. На думку О.І. Білецького, Ростопчина “превзошла русских писательниц 30-40-х гг.” [2] своїми драматичними творами. Адже для вираження жіночих характеристик авторка найчастіше застосовувала драматичну форму твору, “и наиболее полным выражением являются ее драмы” [2].

Є. Ростопчина ніколи не змінювала себе: вона завжди була відкрита та щира. “Она начала с лирики: она кончала рассуждениями, где, правда, также “логика чувств” часто перевешивает “логику мыслей”, но где самое слово стремится чаще становиться выражением понятий, чем служит выявлению образов. Но и в последнем своем романе,

как и в ранних стихах, она оставалась верной завету, ею самою себе поставленному: завету крайней искренности прежде всего” [2]. У творах Ростопчина описує долю жінки, але вона не ідеалізує її, а хоче, щоб її сприймали з усіма її перевагами та недоліками. Вона вірить у майбутнє і, можливо, в образах жінок вона змальовує і свою долю, прагнучи знайти справжнє кохання, бути потрібною і сподівається на взаємність.

О.І. Білецький саме з причини щирості та відданості Є. Ростопчиної вважає, що “ее произведения являются драгоценным материалом для изучения женского литературного творчества первой половины XIX-го века” [2].

Висновки. Отже, як висновок, слід зазначити, що творчість Ростопчиної “отграниченная довольно резкими чертами от Пушкина и его круга, поэзия Ростопчиной во многом сближается с тем, что обычно называется русским романтизмом 20-30-х годов. Но вместе с тем в творчестве ее имеются мотивы, приемы, оттенки более или менее индивидуального свойства” [2]. Творча спадщина Є. Ростопчиної досить різнобарвна. Серед сюжетних ліній поезії можна виділити: любовного та патріотично-громадського характеру. Відчуваючи себе нащадком “пушкінської плеяди”, вона жодного разу не зрадила своїх ідеалів, адже для жінки-письменниці пушкінської епохи важливо було бути собою, передати почуття, що, в свою чергу, стало поштовхом для подальшого розвитку жіночої літератури. Таким чином, на основі дослідження О.І. Білецького «Эпизод из истории русского романтизма. Русские писательницы 1830 – 1860-х годов» показані історичні та суспільні передумови розвитку письменниці, встановлено чинники, що вплинули на творчу діяльність Є. Ростопчиної, досліджено творчі зв'язки та літературні традиції, що відбилися у творчості Є. Ростопчиної, простежено ідейно-тематичну і жанрову еволюцію творчості забутої письменниці.

Література

1. Белинский В.Г. Полное собрание сочинений. / В.Г. Белинский. Том 5. Издательство Академии Наук СССР. М., 1954. – 863 с.
2. “Эпизод из истории русского романтизма. Русские писательницы 1830 - 1860-х годов”. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. – Ф. 162. – Од. зб. 520-522.
3. Киреевский И.В. Критика и эстетика. / Сост., вступ. Статья и примеч. Ю.В. Манна; Редкол.: М.Ф. Овсянников (пред.) и др. – М.: Искусство, 1979. – 439 с. – (История эстетики в памятниках и документах).
4. Плетнев П.А. Новости русской литературы. Стихотворения графини Е.П. Ростопчиной / П.А. Плетнев // Современник, 1841. – Т. XXII, № 2.
5. Поплавская И.А. Творчество Э.П. Ростопчиной и К.К. Павловой в рецепции писателей и критиков XIX – начала XX в. / И.А. Поплавская, Н.В. Шумилина // Вестник Томского государственного университета. – Томск: ТГУ, 2012. – №361. – С. 17-20.
6. Ростопчина Е.П. Талисман [роман]: Избранная лирика. Драма. Документы, письма, воспоминания. / Е.П. Ростопчина. Сост. В. Афанасьев. – М.: Московский рабочий, 1987. – 318 с.
7. Третьякова Л. "Истинная повесть" графини Ростопчиной / Л. Третьякова // Вокруг света. – С.-Петербург, 2005. – № 3. – С. 166-174.
8. Файнштейн. М.Ш. Писательницы пушкинской поры (историко -литературные очерки) / М.Ш. Файнштейн. – Л.: Наука, 1989. – 175 с. – Серия “Литературоведение и языкознание”.
9. Ходасевич В. Графиня Е. Ростопчина. Ее жизнь и лирика. Режим доступа: http://kuchaknig.ru/show_book.php?book=163758
10. Ходасевич В.Ф. Колеблемый треножник: избранное. / В.Ф. Ходасевич. Сост. В.Г. Перельмутера; под общ. ред. Н.А. Богомолова. – М.: Советский писатель, 1991. – 688 с.
11. Шевырев С.П. Стихотворения графини Е. Ростопчиной / С.П. Шевырев // Москвитянин, 1841. – Ч. IV – № 7.
12. Щекина (Сорокина) Т.Н. Е.П. Ростопчина и М.Ю.Лермонтов /Т.Н. Щекина // Наукові записки ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. – Сер. Літературознавство. – Харків, 1998. – Вип. 5 (16). – С.3-13.

Аннотация. Власенко Л.В. Творчество Евдокии Ростопчиной в исследованиях критиков XIX - начала XX века.

В статье проанализирована специфика рецепции выдающегося ученого А. И. Белецкого творчеству забытой писательницы первой половины XIX века - Евдокии Петровны Ростопчиной. Дана общая характеристика творческой наработке писательницы; выяснены основные тенденции сюжетных линий поэтических и прозаических произведений. На основе исследования А.И.

Белецкого "Эпизод из истории русского романтизма. Русские писательницы 1830-1860-х годов" показаны исторические и общественные предпосылки развития писательницы, установлены факторы, которые повлияли на творческую деятельность Е. Ростопчиной, исследованы творческие связи и литературные традиции, которые отразились в творчестве Е. Ростопчиной, прослежена идейно-тематическая и жанровая эволюция творчества забытой писательницы.

Ключевые слова: женщины-писательницы, стихотворение, творчество, мотив, литературная деятельность.

Summary. L. Vlasenko. The work-creation of Ye. Rostopchyna in the critics' researches of XIX and the beginning of the XX-th centuries

The specific reception of the forgotten authoress' work of the first half of XIX century - Yevdokiya Rostopchyna is analyzed by a prominent scientist of O. Biletskyi. It is given the general description of authoress' creative work; the basic tendencies of storylines of poetic and prosaic works are found out. On the basis of O. Biletskyi's research "(work "Episode from the history of Russian Romanticism. Russian writers of 1830-1860") is shown historical and public pre-conditions of authoress' development, factors that influenced on creative activity of Ye. Rostopchyna are set, creative copulas and literary traditions that were reflected in the work of Ye. Rostopchyna are investigational, the ideological-thematic and genre evolution of the forgotten authoress' work is traced.

Keywords: women-authoresses, verse, work, reason, literary activity.